

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díjaszáz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-knál 70 kr. bélyegdij 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Szerkesztői nyilatkozat.

Tért kívánok nyitni e Lap hasábjain ezentúl jóval nagyobb mértékben az alapos okokért elégedetlen s a jobbitást őszintén, személyes érdekek mellőztével eszközölni törekvő félnek, ha úgy tetszik pártnak, hogy ostromolja meg a mi fenn és lenn gyenge, meg nem álló, vagy hibás; hogy gyakorolja az ellenőrzés hasznos műveletét; hogy az eddig szemlélők, hallgatók nyilatkozhassanak s a mi nekik jobbnak látszik azért küzdhessenek befelé nem pedig kifelé; valóban itt az idő a nagyobb tevékenységre, a gyorsabb és elevenebb mozgásu haladásra! A több felől jövő sürgetésnek készen engedve, iskolai és egyházi ügyekben úgy a bíráló, mint a védekező félnek szabad mező áll rendelkezésére.

Hittani álláspontunk „az evangyéliomelvűség s a bibliai isteni kijelentés alapján való haladás“ szilárdan fentartatik, az feladhatatlan.

Debreczen, 1877. szept. 7

Balogh Ferencz.

A debreczeni főiskoláról.

E Lap szerkesztőségét senki nem vádolhatja, hogy a debreczeni főiskola érdekében jóakarattal nem hatott a közvéleményre sajtói uton. Bíráló észrevételei hiányoztak, inkább ezt lehetne szemére vetni. Legyen szabad a kiadott „Értesítvények“ nyomán egy pár észrevételt kockáztatni s az aggódó félnek is nyilatkozni.

I. A gimnázium. Aligha van hazánkban felekezeti gimnázium számosabb tanerővel bíró, mint a debreczeni, működven benne 15 rendes, 2 segéd és 4 melléktanár, összesen 21 tanerő. Bizony szép szám! óhajtaná a közönség tudni, e tanerők összes fizetése mennyibe kerül az egyházkerületnek, hogy mérlegelhetnők, mennyivel mulja felül más gimnáziumoknak, p. o. a s.-pataki és budapestinek költségvetését, s nem lehetne-e meggazdálkodni a kiadásból. — Mi azt hiszszük, filléreken fentartott felekezeti gimnáziumból távol kell tartani minden fényűzést, s vajjon

15 rendes tanár miért kívántatik épen a debreczeniben, mikor a testvérkerületek nagy gimnáziumaiban ily pazarul nem járnak el, a budapesti, pápai, sárospataki főgimnáziumokban például 11 rendes tanár elég volt (lásd E. P. L. 1876. évf. 371. l.).

Mi nem vagyunk oly gazdagok, hogy felesleges tanárokat is fizessünk s a tanórákat a tanárok magán kényelme szerint rendezzük be 4, 10, 12, 14, 16 órát osztván csak egy-egynek. Nagy hiány és akadály az is, hogy az iskola kormányzó testülete ki nem mondja határozottan, hogy a gimnáziumban minden rendes tanár minimum 18, maximum 20—22 tanórát tanítani köteles; ez kimondható és követelhető; ha ez kimondatnék, s a mi főbb alkalmaztatnék, több tanerő meg volna kimélhető, vegyük e végből az idei Értesítvény tanóra számát figyelembe.

A 15 rendes tanár tanórái így állottak: 16, 19, 11, 10, 17, 12, 17, 16, 18, 12, 14, 17 (19 és 15 középszáma), 4, 16, 18, tehát ad 15 rendes tanár hetenként összesen 217 tanórát, esvén egy-egy tanárra átlag 14 és 1/2 tanóra; holott ha a minimum 18 óra követeltetnék mindenik tanártól, elég volna 12 tanár, $12 \times 18 = 216$ óra, így megkimélhető lenne 3 tanár, a mint láttuk is fentebb, hogy a testvérkerületek gimnáziumaiban 11 rendes tanár szolgált. — A prot. tanügy egyik legszakavatottabb szószólója 1868-iki röpiratában (75. l.) kimondta, „tiz rendes tanárral felállítható“ concentratio utján a gimnáziumi tanintézet.

Három akadémiai tanár említettik a gimnáziumban, mit keresnek ezek a gimnáziumban, ez is anomalia, vagy tán nincs szükség rájuk az akadémiában? ha nincs, miért kreálni számfeletti, szükségtelen tanszékeket? Tétessék át a 3 akadémiai tanár az akadémiába, a tanszékszaporítás nagyon kívánatos bölcsészeti szak erősítésére; ha akadémiai tanárnak választattak, bizonyosan méltók oda, odavalók, s általok és velők, (hozzávéve még bölcsészetszaki más akadémiai tanárokat) tétessék le alapja, legalább gyenge kezdeményül, a tanárképző tanfolyamnak, melyre szinte égető szükség van, különben maholnap az államin-tézeteken képzett tanárjelöltekből kell venni az erőket, vagy képzetlen és oklevéllel nem bíró tanárokat alkal-

mazni, az előbbi esetben a felekezeti iskolák szelleme, jelme szenvedhet sőt lassanként elmosódik, utóbbi esetben menthetlen hanyatlás fenyeget.

A tanároknak is fel kell fogni nemcsak a maguk, hanem a közönség érdekeit, ha a közönség, s vidéki egyházaink áldoznak az iskolára, áldozzanak ők is abból a mije van: idejökkel, erejökkel, s ha egy pár órával többet vállalnak fel, egész tanszék vagy több tanszék takarítható meg. A vidéki gimnáziumok tanárai roskadásig vannak terhelve tanórákkal s bizony nem vidámitó rájok nézve, hogy boldogabb kollégáik kiváltságokat élveznek.

A fentebbi kimutatás szerint a 15 rendes tanár közül senki nem ad 20 órát (22 tanóra, óh ez szörnyű nagy követelés lenne!), 19 órát csak egy ad, 18-at csak kettő, 17-et szinte kettő, a többi mind kevesebbet ad. Imé ez az oka, hogy többek szemei előtt a debreczeni gimnázium tanerő berendezése megütközést szül, nem kimélőnek, hanem pazarlónak látszik. — Itt segíteni kell okosan, alaposan, és a közönséget megnyugtatólag. A mely tanerőre szükség nincs, (kérdésbe tehetjük: ki vitte oda a dolgot, hogy létező tanárookra szükség nincs, a mennyiben kellő óraszámmal elfoglaltatást adni nekik nem lehet?) gondoskodják minél előbb az iskola kormányzó testülete, hogy vagy nyugdíjaztassék azon tanerő, vagy kellőleg felhasználtassék. — Az sem igazságos dolog, hogy egyenlő szakban egyik kolléga nagy mérvben igénybe vétetik, másiknak pedig jobb fizetés mellett kevesebb köteleztetése van, mint a kisebb fizetésű kollégának. Az osztó igazságnak, méltanyosságnak is meg vannak igényei.

A tanulók létszáma a tanév elején 718 volt, ebből református 549, ágostai hitvallású 15, tehát protestáns 564, nem protestáns 154. Aligha nem a más vallásúak e nagy száma miatt jutott oda a dolog, hogy tavaly az első osztály mellé parallel osztályt kellett segédtanárral beállítani, s így a tanárok számát, tehát a kiadást is, növesztetni. Van-e gondoskodva, hogy az iskola fentartására rendes adományokkal nem járuló idegen vallásúak tandijából teljék ki a parallel szakaszok költségvetése? Mert azt csak nem lehet megállólólag kívánni, hogy p. o. a tavaly járt 93 izr. s 58 más vallásúak kedvéért, kik felrugtatják a tanulók számát, a szegény egyházak által ajánlt s folyvást fizetett alapokból kreáltassanak új parallel tanszékek.

Nincs kimutatva, hány debreczeni születésű, és hány vidékbeli gimn. tanuló volt? Ezt is szükség tudni, mert p. o. a nem protestáns, és nem debreczeni születésű tanulóktól kétszerte emeltebb tandij vehető s így a 154 idegen vallású tanuló, ha félévenként 10 frt tandijtöbblet fizetés alá vettetik, majd 3000 frt tandij jövedéket szolgáltatand, a miből lehet a parallel osztályok tanárait fizetni. Ez intézkedés vagy visszaapasztja a tanulók számát oda, hogy parallel szakasz nem kell, vagy legalább fedezi a költséget.

Kerületünk pénzével lelkiismeretesen gazdálkodni kell, mert szükségünk nagyok, és százak, s a kerületnek nemcsak Debreczenre kell áldozni. Mi lesz a többi tanszakokból, a felsőbb oktatásból, a vidéki gimnáziumokból, ha a parallel osztályok szaporodván, maholnap egy 2-ik gimnáziumot kell kreálni? hol veszik erre a pénzt, kivált mikor fényüzéssel járunk el? Maga Debreczen nagy város, az országos törvény folytán, mint e Lapból is láttuk, elemi növendékei egyre szaporodnak, jóformán maga megtölthetne egy gimnáziumot, innen a mi iskolánk népesedése, túlteltesége. Hát a 7-ik és 8-ik osztálylyal, hová vidékről is tolnak a szükség miatt, s mely osztályokban 96 és 100 a tanulók száma, mit lesznek teendőik? a parallel osztályra itt is szükség volna — Jövőre ki kell mutatni osztályonként rovatokban a debreczeni és vidéki, prot. és nem prot. tanulók számát, sőt a megyéket is, hadd láthassuk micsoda elemekből s mi okon áll elő a népesedés.

Szellemi értékét tekintve a depr. gimnáziumról valami elragadó képet nem nyújthatunk. Az „Értesítő” nem tünteti fel kik s mily irodalmi és tudományos munkákat irtak s adtak ki az év folyamában; idejök írni és tanulmányozni több lehet, mint a 24—26 órával terhelt vidéki s más főgimnáziumok tanárainak. De bizony keveset látunk. Az országos tanáregylet közlönyében, Tanügyben, Budapesti Szemle, philologiai és más tudományos folyóiratokban a debreczeni gimnázium nem foglal méltó helyet tudós képviselői által; az elvesztett Ladányi, és Imre Sándor hire és fénye pótolva még nincs, a klassika litteratúrát sem művelik, színvonalon álló tudományos értekezés körüktől e mezőn nem jutott tudomásomra, hajdan a protestáns tanárok erősek voltak hellen és latin irodalomban, hol vagy Budai Ézsaiás szelleme „régis tudós világgoddal.” Régi az már. A távolban úgy tűnik fel, mintha kifelé hatni nem tudó mozgástalanság, egykedvű passivitas nyomakodnék a szellemi életre, mintha egyik a másikat hangolná le a versenyhiány miatt.

A vidékiek azt szeretnék: venné kezébe a gimnáziumi tanügy felvirágoztatása, előbbvitele ügyét értekezletek, találkozások, társulások által épen a központ s legalább elméletileg dolgozná ki a kartársakkal karöltve a fejlesztő javaslatokat, s nógatná, inditná a közvéleményt, a felsőbbiséget öntudatos tovább alkotásra. Boldogult Balogh Péter korában volt egy tanári értekezlet, melyen a kerület csaknem mindenik gimnáziuma képviselve volt, azóta ilyféle is hiányzik. Vezérlő szellem, irányadás, nagyobb szabású tevékenység nem csillog ki sehonnán. Én aggódom a jövő felett, aggódom, hogy épen a tisztántúlton, épen a reformátusok kezében, a gimnáziumi tanügy sorvadozásba esik s túl fog szárnyaltatni a korszellem s hasonló iskolák munkásabb emberei által.

Panaszkodnak a vidéken arról is, hogy kellő simaság,

udvariasság, — figrelem, — nyájas, megnyerő fogadtatás és bánásmódban ritkán, alig részesülnek szülék és tanulók. Egy nyájas arc derült sugára vajmi gyéren olvasztja fel a távolotthon meleg ölet elhagyott tanulók sziveit, pedig hidegség, kimérség, talán épen kevélység, legyen öntudatlan bár, a gyenge kebelt nem hangolja bizalomra, sem ragaszkodásra és szeretetre. Nekünk szükségünk van felébreszteni a kegyelet és hála érzelmeit, s a forró rokonszenvet főiskolánk iránt, mert azt a kívül levők szeretete, áldozatkészsége tartja fenn. A gimnázium volt növendékeinek aligha nem túlnyomó száma, a vidéki egyházak kebelébe polgári s más állásokba kerülve, némi ellenszenvet táplál az anyaiskola iránt, sokszor ellensége annak, sőt a mi szinte a leverésig elszomorító, egyháziasság, belbuzgóság virágaival nem igen ékes: honnan van e fanyar gyümölcs, e fanyar utóíz? — Jó volna mikroszkopice tanulmány tárgygyá tenni ezt a körtünetet, s oda működni fenn és lenn, hogy köztisztelet, szeretet tárgyává vivná vissza magát a tiszántúli középponti gimnáziuma. A szellemi, tudományos, és erkölcsi érték fokozása, a bajok, hiányok gyógyítása lehet arra első lépés.

Általában minden tanárnak magán és családi élete is példányszerű tartozik lenni. Sapiienti pauca. Még egyet. Kérdjük: mennek-e jó példával a vallásosságban elő a tanárok, megjelennek-e tömegesen tanítványaikkal az istentiszteletben? Parancsolni azt, mit magunk nem teszünk, súlytalan, értéktelen, hatástalan.

II. Az akadémia ról ezuttal részletesebben nem szólok, mert e Lap irányzatát félig osztom s így bajos szólanom épen itt, tán másutt megteszem. Czikkiró a bölcsészetszak kiépítését óhajtaná s a tanárképző intézetét, de ennek útját vágja a jogakadémia, és a parallel osztályok növekvő szükséglete; nem hiszem, hogy az állami jogakadémiákkal megállhatnák a versenyt a felekezeti szegény jogakadémiák kivált jövőben; a számos ügyvédek, bírák, tisztviselők, miniszterek pedig, a kik prot. jogakadémiákon tanultak, nem igen buzognak tanszék alapítással. Nem akarván e lap által eddig vallott elvnek — a jogakadémiák első sorban fentartása — promótoraival polemizálni, mellőzöm a kérdést, az idők majd megtanítanak, lehet a magunk kárán, mindenre.

A bölcsészetszak most csak szemfényvesztő nyomorgás. Debreczenben elfelejtik, hogy egyetemi igényű tudományok előadására egyetemi képzettségű tanárok szükségeltetnek. Szigeten, Hód-Mező-Vásárhely s bármely főgimnázium tanárai is előadhatnának helyben egy-két gimnáziumi tantárgyat, latin nyelvet stb. de azért az a véletlenül, az úgy tetszők kegyes jóakaratótól függő összefüggetlen rendszerű kiállítás, bölcsészeti fakultás nem leszen sehol. Rendszeres bölcsészeti hallgató nincs is, nem is lesz, ha tanárképző-intézet nem állittatik s ha valóban egyetemi szintvonalon álló, s neves tanárok nem lesznek az előadók. Debreczenben akadémiai tanárok gimnáziumban, gimnáziumi tanárok akadémiaiban összevissza működnek, s azt hiszik: ez a bölcsészeti szak.

A hittaniszak a jogtani mellett újabb időben mellőztetett: miért? mert külhatalom, a kormány rendelete szerint: ha 6 jogtanár nem lesz, nem erősítették meg a jogakadémia. A kor s tudomány fennhatalma hiában követeli a hittudományok nagyobb mérvű mivelését, tanszékek szaporítását... óh ennek el kell némulni a minisztérium követelése előtt. Protestáns egyház! csak bátran előre! versenyezz az állammal a tisztviselők és ügyvédek képezdėje (bocsánat e ma már nem divatos szóért)

— hogy így nevezzem a nagyhangu jogakadémiákat — fejlesztésében, majd ha téged elláttak a divatos „állami intézetekkel versenyezni képes“ kellő számú erővel, akkor, azután, tán engedtetik tér az egyházat legközelebb érdeklő philosophia, és theologiai osztályait is emelni, addig hallgass, legfelebb némán epekedjél. A bölcsészeti szak fontos, jól mondá a derék Imre Sándor „Protestáns főiskolánk...“ (Debreczen, 1868.) jeles röpiratában. „E szakon fordul meg az újabb idők egész tudományossága. E szak feladatául jut megfejteni az idő legnagyobb tudományos kérdéseit. Ennek feladata: a mi korunk legfőbb tanulmánya, az ember mivolta szellemiségében és anyagiságában“ (8. l.) Bár jobban tanulmányoznák tanfőrfiaink e nevezetes röpiratot. Ő már akkor ellene nyilatkozott a sok jogtani intézetnek, most ha valaha érdemel meg gondolat, hány jogakadémiát és hol tartunk fel.

Nem hogy nagy exegétákat, de csak türhető exegétákat sem képzett a forradalom óta a debreczeni kollégium (de a többi kollégium sem); nagy dogmatikusaink nincsenek, nagy egyháztörténetiróink nincsenek, mit tett ezek érdekében Debreczen? Mi, vagyis inkább a kor s irodalom az eredményről ítélünk. Az egész hazában az említett tanágak, általában a theologiai tudományosság napja leszalt, a lelkészek közül is kevés a „tudós“, felette kevés... Na de az egyház szónoklat virul tán? nézzük meg a prédikáció irodalmat. Ebbe sincs köszönet, mély bölcselmi és theologiai, főleg exegetikai tanulmányok nélkül irni prédikációt, nem más, mint a szóvirágot és mondatfüzéretet szaporítani. Mikor és miként derül már egy szebb kor?

A theologiai tanároknak érezniök kell, hogy egyházunk, protestántizmusunk egész jövője épen a lelkészképzés által jó részben az ő kezökön van, háboru és béke, halál és élet üszkei és magvai lobognak és szóródnak ajkaik, tanításaik, nyilatkozataik, maguktartása által szertesét. Én a debreczeni hitvédő iránynyal, liberal-conservatív szellemmel meg vagyok elégedve, meg van czáfolva általa mit borongó lelkében még nem sejtett a derék Imre Sándor, mikor 1868-ban fennemlített röpiratában (12 l.) így fejezett ki, „a theologiai orthodoxia egy kardcsapás nélkül megadta magát minden iskolánkban.“ Itt nem adta meg magát, ez szép, és helyes. Az ő aranya, ha vékony szálaban is tartja magát. A baj az, hogy kerületünkben is sokan vannak a határozatlanok, a lebegő, himbálódzó párt sok tagot számlál, s magából Debreczenből, hol annyi tanfőrfi van, több nyilatkozást várnánk, a mély hallgatás sok minden magyarázatra, találgatásra, sejtelmekre nyit zugajtot. Sokan vannak ott a némán hallgatók, zártajkuak... hová sorakoznak ezek, a távolból nem tudjuk biztosan megítélni.

Van egy tanszék Debreczenben, melynek elfoglalója a tavalyi „Értesítvény“ szerint a gimnáziumban 4, az akadémiaiban 2 órát tanított... kérdezzük: meddig szándékozik 6 tanórás tanszéket favorizálni az egyházkerület?

A tanítók épezd e szép reményre jogosít; egy állandó s öntudatos igazgató vezérlete alatt biztosan, ingadozás nélkül megy viruló fejlődés elé, csak hogy a kerülettől még több áldozatot vár, követel, és pedig méltán. Ha a tiszántúli kerületben 634 lelkész után kollégiumunkban mintegy 120 hittanhallgató van, 1058 tanító után legalább 210 képezdei növendék esik, volt pedig a t. képezdében tavaly 78 növendék... e létszám a tanítói szükségletet felemértékben sem pótolhatja, oda kell hatni, hogy legalább 210 növendékre emelkedjék a képző-intézet növendékeinek száma.

Végre újra kellene szervezni a főiskola felügyeletét, különben egybehangzó, következetes, egy nyomon járó, szakavatott és erélyes, bátor vezetés nélkül mindenik tanszaki rész fensőbb irányzó s idomító kéz hiában tapogatózó, bukdácsoló pályán fog vonaglni. A most létező tanügyi bizottság czélszerűbb átalakítása mellett egy 3 tagu főiskolai tanbizottságot kellene nevezni 3 évre, melynek egy tagja lenne csak helybeli, kik minden féléről részletes tanulmányt terjesztenének a tanügyi bizottság elé, bentlétök s tanácskozásaik napjaira napdíjt huznának, minden javítás, első ellenőrzés, nagy felelősség terhe alatt, e bizottság vállaira tétetnék. Dolgozó, ellenőrző, javaslattevő testület lenne az. Tagjai a szakértők köréből választatnának.

Szeretem e főiskolát, azért szoltam. Ha nem jól látom a részleteket, igazítsanak meg a jobban látók. Az intézet, a közönség, a tanügy, az eszme, az egyházi cultur missiója lebegtek szemem előtt, az lebegjen a bírálók szeme előtt is. A személyi, magán és családi, talán önös érdekek háttérbe kell vonulni, bármily nehezesen essék is az.

A szerkesztő részrehajlatlan érzetere számítek, remélem nem csalatkozom, s lesz bátorsága kiadni e cikket, ha tán nem ért is minden pontjában velem egyet. Tompa moraj, elégedetlenség panasza rezgedez a vidéken több helyen a főiskola jelen fogatkozásai felől. Jobb ha szellentűt nyitunk a panaszoknak, mintha elnyomjuk, mert ha a zugolódás téves alapon indul, helyreigazítható a nyilvános szellőztetés útján. Tegyük ezt.*)

M i k e á s.

B E L F Ő L D.

A „Szemle és vélemény“ írójához.

(Lelkészszerkesztési ügyben.)

Az „Ev. Prot. Lap“ folyó évi 33-ik s 34-dik számaiban megjelent „Szemle és vélemény stb.“ című cikkére M. P. urnak óhajtok néhány szót szólani.

Ha valaki a szabadságnak barátja, én bizonyosan nem tartozom az ellenkező nézetűek táborába; a népjognak megszorítását midőn az kellőleg nem indokolható, egyáltalában nem helyeslem. De bárminő intézkedést csak azért, mert eddig életben volt, hogy sokan ragaszkodnak hozzá, ezutánra is fentartani nem találkozik helyesléssel.

Épen azért a lelkészszerkesztésnél a népjognak szabadosság fokozódó szabadságát egyáltalában nem tartom helyesnek, habár „választott nemzetség, királyi papság, szent nép vagyunk“ mert, jóllehet a papuralom kórjától teljesen ment vagyok, mindazáltal véleményem szerint a lelkészi választásra vonatkozó szabályoknak oly módon alkotva kell lenniök, hogy ezáltal a lelkészi tekintély — mely lelkészt, mint „Krisztus szolgáját“ méltán illeti — legkisebb csorbulást se szenvedjen. Vagyis más szóval: gondoskodni kell oly választási szabályról, hol a megvesztegetésnek útja mind a lelkészelőlt, mind pedig a választók előtt lehetőleg elzárassék. E nélkül a kegyhajhászat folytonos életet nyer, a vesztegetésnek tág tere van fennhagyva, az érdem csak ritkán talál elismerést. Mert kérdem: egy oly lelkész, ki akár pénzzel, akár igérettel vásárolta meg maga részére a szavazatokat, lehet-e a hallgatóságnak szeretett papja, ha csak egész

*) Adtuk e cikket csillagozások nélkül. Lehet, hogy új hangok új hangokat keltenek feleletül. Szerk.

életén át a kegyhajhászat lealázó tényét nem gyakorolja? Én e kérdésre „nem“-mel felelek, ha épen kisebbségben maradnék is állításomnál.

Ugyde kedves pályatárs! Ön, a mint látom, a „nép“ megvesztegethetlensége mellett nagyon kardoskodik, majdnem optimistának mutatja be itt magát. Én sem vagyok pessimista, de mindazáltal kissé skeptikus, még pedig, hogy nem ok nélkül, arról kezeskedem, mert én is ismerem meglehetősen a népet; s meg vagy meg nem vesztegethetőségéről igen világos képet bírok alkotni magamnak, s a képet előállító színeket példák elősorolásával is igen könnyen felmutathatnám, ha ugyan erre mulhatlanul szükség lenne.

A megvesztegetésnek sok neme van. Nemcsak pénz; de egy két szó; egy kis hizelgés stb. nagyon sokszor megteszi a hatást!

Szomorú állapot volna, ha a nép között nem lehetne találni megvesztegethetlent, olyant, kit a helyes meggyőződés útjáról semminemű kecsegtető ígért, hizelgő beszéd el nem csábíthat. Igenis vannak ilyenek, még pedig az értelmesebbek. De fájdalom! túlnyomó azoknak száma, kik könnyen tévutra vezethetők (a kevésbé értelmesekek). Hány példáját láthatjuk a mindennapi életben, hogy nemcsak országgyűlési képviselők s megyei tisztviselők választásánál, de még lelkészszerkesztések alkalmával is a korteskedés (étetés, itatás) nagy mértékben szerepel. A jobb érzésű lelkészelőlt úgy miként a választók értelmesebbje elfordul e szemérmes levetkező ténynek látásától is. De „a rossz példa ragadós“ az ember pedig gyarló“ lévén, az önösség hány meg hányánál uralmat vesz, s tévutra tántorit. — Itéljünk elfogulatlanul s ennek igazságát nem tagadhatjuk meg.

Szerintem legczélszerűbb volna képviseleti rendszert hozni be a lelkészszerkesztésekhez, hol fele részben egyházmegyei tisztviselők, felerészben pedig illető egyház (kifogásolhatlan jellemű, értelmesebb egyházi tagjai közül választott) képviselőiből alakított bizottmány által választatnák a lelkész, még pedig előlegesen „kijelölt“ egyének közül. A kijelölés joga maradhatna a mostani választók egészének tulajdona; s hogy — tekintve a jelöltek minőségét — a kijelölés helyes-e vagy helytelen: erről véleményt adni illetőleg itélni a fentebb jelzett bizottság lenne hivatott.

Ekkor a „nép“ kettős szavazati jogot nyerne, de másfelől egyház és egyházmegye képviselői által kölcsönösen ellenőriznék egymást. — A választókra vonatkozólag el lehetne mondani: „Sokan vannak a hivatalosak, kevesen a választottak.“

A lelkészelőlt (vagy jobban mondva a lelkészszerkesztésre kijelöltek) érdemének megítélésénél képességi bizonyítvány a gyakorlati lelkészet terén szerzett érdemmel együttesen volna szerintem tekintetbe veendő, távol attól, hogy valaki csak azért mert idősebb, koráért előnnyel birhasson a sokkal fiatalabb, de a kellékeknek jobban megfelelő felett. Mert az érdem, nem pedig a kor méltó a jutalomra. Az a ki „kevesen hűnek tatáltott“ megérdemli, hogy „többre bizassék azután.“

Itt egy indítvány jnt eszembe:

Az evangélikus atyafiaknál (a mint tudom) szokásban van, hogy egyházlátogatás alkalmával az esperes (vagy más egyházlátogató biztos) illető lelkészekről még elmondott egyházi beszédeiket is számon kéri. Szóval gondját mindenekre kiterjeszti. Szerintem e szokást nálunk is be kellene hozni gyakorlatba! „Gyümölcséről ismerszik meg a fa, cselekedeteiről az ember.“ Ha a lelkész működése kellő figyelemben részesítették, ennek

félreismerhetlenül sok haszna volna, lelkészre, gyülekezetre, vallásra nézve...

Hathatós ösztönül szolgálna ez lelkésznek a folytonos önképzésre tudván, hogy fáradalma nemcsak elismerést, de egyszeresmind anyagi nyereséget is szerez számára; s így nem igen akadna ember, ki munkátlan töltse idejét. Így tudomás volna szerezhető a prédikáló lelkész szelleméről, irányáról a lelki építést illetőleg. Végül az is nyilvánvaló lenne, hogy a „nagyhangu“ „bodros haju“ lelkészek nem ütik-e meg a mértéket képzettség tekintetében is?

Röviden szóltam, mert „a sok beszédben sok fogyatkozás vagyon.“ Így talán kevesebb. Különbben is nem mi döntjük azt el kedves pályatársam, hogy ki és mimódon választathassék pappá? Legfelebb — véleményünk nyilvánítása által — egy cseppet dobtunk a tengerbe, hogy ezzel is növekedjék a hab! — Isten áldását kívánja

Bogdándon, 1877. aug. 29.

D o m b i L a j o s,
tábori lelkész.

A tiszai ág. h. ev. egyházkerület ezévi közgyűlése.

A tiszai ág. h. ev. egyházkerület ezévi közgyűlését tartotta sz. k. Göllnitz bányavárosában aug. 22. és 23. napjain. Az elnökség még a gyűlést megelőző napon, aug. 21-én vonult be, és pedig Czékus püspök ur déltájban Iglóról, hol a tanárképesítő vizsgákon elnökölt, Péchy Tamás felügyelő s közlekedési miniszter pedig d. u. 3 órakor Kassáról, kit is a margitfalvai vasuti állomásnál számos és előkelő küldöttség élén Nagy Gusztáv VII. bányavárosi esperességi felügyelő és járásbíró üdvözölt. Ugyanaz nap (21-én) d. u. 5 órakor a zsufolásig megtelt templomban Torkos Géza löcsei lelkésznek választékos előadásu szónoklata s a férfi-dalegyletnek sikeres közreműködése mellett offertóriummal összekötött gyámintézeti istenitisztelet tartatott, mely offertórium fele, az alapszabályok értelmében az egyházmegye legszegényebb gyülekezetének, a szomolnokinak lett felajánlva, másik fele a nagy „szeretetadomány“ növelésére küldetvén fel az egyetemhez. Istenitisztelet után tanácskozmány tartatott, melyen a másnapi gyűlés tárgyai eleve megvitattattak.

Aug. 22-én reggeli 8 órakor a helybeli lelkész Gratz Mór buzgó alkalmi imája után kezdetét vette a gyűlés a templomban. Péchy Tamás felügyelő nyitotta meg azt rövid velős beszéddel, kiemelvén, hogy egyházunkat ez idő szerint kívülről ugyan semmi veszély nem fenyegeti, de belülről igenis és pedig kettős u. m. 1. a közöny és 2. azon esély, ha protestáns iskoláink, melyek évszázadokon keresztül diadalmasan versenyeztek minden egyéb iskolákkal s melyek a számarányt messze felül múló túlsúlyt biztosítottak számunkra, most midőn az állam s más felekezetek megfeszített erővel léptek e téren a versenypálya sorompói közé, magukat túlszárnyaltatni engednék. Kétszeresen fájdalmas volna ez a mi egyházkerületünkben, melynek kitűnő iskolái rég időktől fogva az előhaladottabb külföldével is versenyeztek. Tartsuk fel hát, ugymond szóló, iskoláink gondos felvirágoztatása által az általuk eddig kivitt túlsúlyt, a mig ez meg lesz, addig nem félttem a protestántizmust. Végül kegyeletes szavakban emlékezik meg szóló a kerület halottjairól Szentiványi Károly volt képviselőházi elnök s rozsnyói főgimn. iskola-felügyelő és Bánó Miklós sáros-zempléni esperességi felügyelő-ről, követendő példa gyanánt állitván a hallgatóság elébe az egyház irányában a vész óráiban is tanusított hűségöket.

A kerületi felügyelő ur után ft. Czékus szuperintendens ur emelt szót, meghatottan s az isteni áldó gondviselés irányában kifejezett mély hálaérzettel említvén, hogy épen itt Göllnitzbányán volt az, hol a 14 évvel ezelőtt megtartott egyházkerületi gyűlésen ő kétes reményekkel megpendítette az egyházkerületi papi, tanári és tanítói özvegy-árva nyugdíj-intézet eszméjét, mely eszme az intézetnek 1866. jan. 1-én történt életbe léptetésével ténynyé válván, fennállása 11-ik évének zárszámadásakor már 103,570 frt 2 krnyi alapvagyon volt képes felmutatni.

Aztán terjedelmes évi jelentését olvasta fel a főpásztor, melyből a következő fontosabb adatok kiemelését tartjuk itt szükségesnek:

Püspöki egyházlátogatást a főpásztor a múlt év őszén a gömöri esperesség több egyházaiban tartott s ezzel a bold. eml. Máday szuperint. által 1860-ban megkezdett egyházlátogatási cyclust a kerület összes egyházaiban szerencsésen befejezte, a f. évben pedig már is új cyclust kezdett meg a hegyaljai esperességnek sajó-kazai, sajó-arnóthi, csanálói, fancsali, hernádvecsei, abauj-szánthói, tályai, tokaji, kölcsei, nagy-bányai, és nagy-károlyi egyházaikban, illetve ezek leánygyülekezeteiben, valamint a nyiregyházi anyaegyházhoz tartozó debreczeni leánygyülekezetben ejtvén meg június havában a kánonszerű püspöki látogatást s örömmel jelzi, hogy ezen többnyire csekély számú, egymástól távol eső diasporikus gyülekezetek hiveiről községi és megyei előljárók sőt a különböző felekezetek lelkészei mindenütt azon dicsérő nyilatkozatot tevék, hogy vallásos, erkölcsös, munkaszerető emberek, ennek következtében általán jó-hirnek örvendenek, dicsérettel kiemelvén az egyházi rendből Materny János alesperes szántói, Torrai Gyula sajó-arnóthi és különösen Rimler Károly nagyváradi lelkészek buzgó munkálkodását. a világi rendből pedig Szendi János nagy-bányai, Radványi István s.-arnóti és főleg báró Beust Ödön szántói felügyelők erélyét s áldozatkészségét, kik közül az utólnevezett, egyéb s gyakori tetemes adományait nem említve, 1864-ben 24 hold szántóföldet és 8 hold rétet adományozott az egyháznak, de másként panaszképen emlité, hogy akadt oly egyházra is, hol a lelkész még a látogatási jegyzőkönyvet sem dolgozta ki, s az a látogatási prédikációra sem készült el, elannyira, hogy a hivatalától rögtöni felfüggesztetést csak számosak esdő kérésére kerülte ki, mely egyházban a canonica visitatióra új határidőt kellett kitűzni.

A Zsedényi Ede egyetemes felügyelő ur által évenként kiosztatni szokott 50 ftos tanítói ösztöndíjat a XIII. szepesi városi esperességben Zimányi Mór illéfalvi, a kárpátaljaiban Szlavkovszky Ede lucsvnai, a sáros-zempléniben Lojkó Pál felsőkemencei, a VI. sz. kir. városiban Sréter Károly kézmárki, a VII. bányavárosiban Klein Samu svedléri, a hegyaljaiban Pazár István nyiregyházi, a kishontiban Suhajik János duzsai s végül a gömöriben Hoznek Frigyes szirki tanítók nyerték el a múlt évben.

A lefolyt évben tett alapítványok közt legnevezetesebbek a Filippi János bányapolgáré Göllnitzbányán, ki 4000 forintot egy kápláni állomás rendszeresítésére a göllnitzbányai egyháznál, 4000 frtot pedig ösztöndíjalapul valamely gimnáziumon tanuló szegény szorgalmas göllnitzbányai fiú számára alapított, egy wagenrüsseli megnevezetlen jótévedő 2263 frttal az ottani szegényalapra, a Török Vilma kisasszonyé Miskolczon, ki elhalt testvérbátyja Török Sándor volt törvényszéki ülnöknek

2738 kötetből álló könyvtárát s az annak elhelyezésére szükséges épület előállítására 3000 frtot alapított, továbbá iskolák javára az özvegy Augusztinyi Jánosné született Hrabovszki Zsuzsánnáé Nyiregyházán, ki az ottani gimnázium V. és VI-ik osztályainak biztosítására, a VII. és VIII. osztályok életbeléptetésére s a tanárok fizetésének javítására, vagyonának főörökösévé 5—6000 frt erejéig az ottani gimnáziumot tevő, Scholcz született Bailing Anna Iglón, ki is gimn. ösztöndijakra 2000 frt, Dr. Tavassi Lajos iglói tanáré, ki ugyanazon célra 1000 frtot adományozott. Felemlítésre méltók még továbbá az áldozatkészség további feltűnő jelei: hogy Iglón a város az egyházat 4200 frttal s 520 köbméter fával segélyezé, Kézmárkon a templom-építésre a sörfözde 893 frt 65 krt, Batizfalván Máriássy Ferencz az egyházra 1000 frtot, a gerlachfalvai szegény leégettek részére Zsedényi Ede egyetemes felügyelő 150 frt és 40 mérő rozst, Rimaszombatban a hivek a diszes paplak felépítésére 5000 frtot, a város pedig 80,000 téglát, Nyiregyházán özvegy Csengeri Sámuelné szül. Szekeres Juliánna a templomnak 7 év múlva megüendő jubileumára 2000 frtot áldoztak, Eperjes városa pedig az ottani jogakadémia visszaállítása esetére 10 éven keresztül évi 1000 frtot ajánlott fel. Meglepően örvendetes a püspöki jelentés végén felmutatott összes eredmény, melyszerint a kerületbeli egyházak tőke vagyona csak készpénzben 15,653 frttal, középtanodáinké 8500 frttal, összesen 24,153 frttal gyarapodott s ezenkívül egyházaink 18,557 frt 85 krnyi, középtanodáink pedig 1988 frt 70 krnyi, összesen 20,546 frt 55 krnyi kegyadományban részesültek a lefolyt évben, a mi együttesen 44,699 frt és 55 krt teszen ki.

(Vége köv.)

△

Felhívás a h.-m.-vásárhelyi gimnázium érdekében.*)

Nem sokkal azután, hogy vidékünk a mintegy két százados török uralom és a gyakran vele együtt járó beháború nyomásától és pusztításaitól megszabadult; csakhamar, hogy ennek folytán itt H.-M.-Vásárhelyen a társadalmi viszonyok megszilárdulni, és elődeink békés foglalkozásaikhoz visszatérvén, házi dolgaikat rendezni kezdték: a mi reformált őseink megvetették egy, az akkori idők követelményeinek megfelelő tanintézetnek is alapját. És azóta a több mint másfél százados tanintézet, hűen ápolgatva városunk minden rendű és rangu lakosaitól, legelső sorban a helybeli közművelődés ügyéért nemes áldozatkészségében kitűnő városunk közönségétől, — reform. egyházunk kebelén folytonosan tökéletesbülve, lankadatlan törekvés-sel igyekezett a helybeli és vidéki közértelmesedés, a valódi tudomány, tiszta erkölcsiség és vallásosság, és az idegen ajkuak körében édes hazai nyelvünk s a honfui érzület magasztos lángjának élesztgetésében, táplálásában. — És hiszszük, nem érdem nélkül.

Azonban ne legyen ez odavetett állítás, beszéljenek a számok. Az 1867/68-ik tanévtől az 1876/77-ikig bezárólag, tehát egy évtized alatt volt VIII osztályu tanintézetünknek összesen: 2444 növendéke; ebből helybeli: 1702; vidéki: 742; vallásfelekezetre nézve reform. 1009; róm. kath. 503; ág. hitv. 68;

*) A magyar ref. gimnáziumok a tudományosságon kívül és mellett (ezt az állami iskolák is teszik) a tiszta vallásosságuk is oszlopi tartozván lenni, ily szempontból is, járulunk filléreinkkel központról, vidékről s mindenünnen e fontos ponton fekvő buzgó igyekezetű középiskolánk erősítésére s fejlesztésére. Irányuljon ide is a hazai közönség értékes figyelme s jóakarata!

Szerk.

gör. kath. 3; gör. kel. 503; möz. vall. 570; nemzetiség tekintetében magyar 2175; német 9; szerb 213; román 47; érettségi vizsgálatot állott 214. E számadatok beszélőleg tanusítják, hogy reform. tanintézetünk osztatlan jóakarattal igyekezett szolgálni városunknak és vidékének, a különböző felekezeteknek és nemzetiségeknek; de nyilván tanusítják azt is, hogy első sorban mégis reánk h.-m.-vásárhelyi reformátusokra árad iskolánk legnagyobb haszna, fénye nekünk világít legközvetlenebbül, a mi kincsünk ez, és a felvilágosultságra és a szabadságra törekvő magyar protestantismus elvének kíván ez jövőre is buzgó hirdetője és gondos ápolója lenni.

Azért e tanintézet sürgető szükséges voltáról tekintve városunk műveltségi s a magyar protestantizmus jelenlegi helyzetét, — oly erős hitünk és meggyőződésünk, hogy ha itt e nagy magyar városban, melynek közelében a többi felekezetek és más nemzetiségek hatalmas művelődési központokat alkotának, — a régibb időkől apáink örökségeül ily magasabb tanintézet reánk nem maradt volna: a józan közművelődés, fajunk történelmi állása megtartásának és jövője biztosításának és prot. hitelveinknek érdekében, halaszthatatlan szükség volna erőnk megfeszítésével is azt létrehozunk. De erős hitünk az is, hogy e közszükség mély érzetéből folyólag azon elődök utódai, a kik másfél százada ez intézet alapját önerejükön megvetették, azon apák ivadékai, kik az apai örökséget időnként lelkesedésük tiszta tüzenél melengetve, VIII osztályu főgimnáziummá izmosodni elősegítették, — most, midőn ujabbán int a kiáltó szükség, nem lesznek süketek a hívó szóatra, és kiki a mint nyerte az Ur áldását, segélyére siet egyházunknak, mely a hűn ápoló atya féltékeny gondosságával készül előre, hogy a biztosan bekövetkező szükség készületlenül nem találván, annak követeléseitől el ne borítottassék.

Mert hogy tanintézetünk nemes rendeltetésének valóban megfelelhessen, és jövőben megállhasson: úgy a tanerők száma, mint az iskolai épület és ennek berendezése tekintetében halaszthatatlan kiadások néznek reánk, melyek teljesítésére egyházunk — fájdalom — nem érzi magát többé képesnek. Mert habár egyházunk némely jövedelemforrásai, a szoroson egyházi természetű kiadásokat fedezik is: az egyházi adót egészen a tanügy, előkelőleg pedig a népiskolai kiadások emészti föl. És ez az egyházi adó a párbéren kívül az állami adó 18%-ját teszi. Ismerve már az országos és városi adózási viszonyokat, ismerve a napi élet ezer szükségait, nyilván kitűnik, hogy egyházunk a nevelés iránt nem maradt el kötelessége teljesítésében. Azon utra kell tehát térnünk, melyen a magyar protestantizmus három század óta haladva, sőt hazánk is legelsőbb rendű közművelődési intézeteiket létre hozták, a bizalom éltető hitével folyomunk azért az önkéntes adományokhoz, ez annyi jótékony intézet tápláló forrásához.

És örvendő dicsekvéssel emlitjük, a biztató előjelek csak okozzák nem csüggedő hitünket. Mert alig hangzott el egy nyilvános összejövetelel főtiszteletű és nagyságos Révész Bálint ur, mélyen tisztelt püspökünk buzdító szózata, nyomban következett rá a dicséretes tettekben nyilatkozó lelkesedés, serkentő jelül, hogy a kezdemény biztosító előzálaga reményünk teljesezésének.

Ily előjelek után, — bár ismerjük az időket, hordozzuk a viszonyok súlyát, — föltétlen bizalommal fordulunk legelső sorban városunknak, nemkülönben vidékünknek minden rendű és felekezeti, a nemzeti és felekezeti közművelődésért áldozatra

kész lakosaihoz és polgáraihoz; bizalommal fordulunk felekezetünk hatóságaihoz s tőlünk távolabb lakó oszlop embereihez. A hazafiúi és atyafiúi hit reményével kérünk segílyt emez, a felekezeti érdeken kívül városunk, vidékünk és nemzetiségünk közjávára hűn munkáló tanintézet részére. Hozza meg, a mint az áldások Istene rábizta, a vagyonos forintját, a szegényebb sorsu fillérét, hozza meg pénzben, vagy terményben korunk egyik legmagasztosabb ügyének, a nevelésnek oltárára szives áldozatát. Egyes gabnaszemek alkotják a garmadát; a források cseppjei duzzadnak folyamokká: nem lehet áldozat csekély, mely a többivel egyesülve nagygyá ne sokasodnék s a legcsekélyebb adomány számot tesz az alapnál, melyen állva hálásan és sokszorozva fogja viszonzni tanintézetünk a jötevők kegyes áldozatát. Egyházunk előjárósága szentül igéri, hogy mint legelső sorban hivatolt, megteszi tisztét az intézet felvirágoztatására, lelkiismeretes sáfárként gyümölcsötveti a hűségénél letett kincset, és értesíti időnként a kegyes adományokról a mélyen tisztelt közönséget.

Az áldás Istenének kegyelmét kérve a nemzeti és felekezeti közművelődés minden buzgó barátjára, a mélyen tisztelt jötevők munkás szeretetébe ajánlja.

H.-M.-Vásárhely, 1877. augusztus hóban.

A h.-m.-vásárhelyi ref. egyház előjárósága nevében:

Szeremlei Sámuel, h. elnök-lelkipásztor.
Török Bálint, főgondnok.

LECZKEREND

a debreczeni h. h. református kollégiomban, az 1877—78. tanév első felében.

I. A hittanfolyamban.

Menyhárt János előadja: a) a héber nyelv elemeit, naponként d. e. 9—10 óráig. V. terem. b) héber régiségtant, szerdán és szombaton d. e. 11—12 óráig. V. terem. c) az ó- és új-szövetség magyarázatát, amabból Mikeást, utóbbiból a pásztori leveleket, hétfő, kedd, csütörtök és pénteken d. u. 2—3 óráig. V. terem.

Tóth Mihály előadja: a) a keresztyén erkölctant hétfő, kedd, csütörtök és pénteken d. e. 8—9 óráig. V. terem. b) Az egyház-szónoklattant és szónoklati gyakorlatokat, szerdán, szombaton d. e. 8—9 óráig és d. u. 3—4-ig, hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken. V. terem.

Tóth Sámuel előadja: a) a theologiai tudományok encyclopaediáját d. e. 7—8 óráig, csütörtök, péntek és szombaton. IV. terem. b) A különböző keresztyén felekezetek tanrendszert naponként d. e. 9—10 óráig. IV. terem. c) A Jézus életét, d. u. 3—4 óráig, hétfőn, kedden és pénteken. IV. terem.

Balogh Ferencz, előadja: a) az ó-szövetségi történelmet d. e. 7—8 óráig; hétfőn, kedden és szerdán. I. terem. b) Az egyetemes ker. egyház történelmét (I-ső korszak), d. e. 11—12 óráig, hétfőn, csütörtökön és pénteken. IV. terem. — Ugyanabból III-ik korszakot d. e. 8—9 óráig, csütörtök, péntek és szombaton. I. terem. c) A hitnézetek történelmét — őskor — d. e. 11—12 óráig, kedd, szerda és szombaton. IV. terem. d) A keresztyénség történetét a XIX-ik században, (special collegium = részlet tanulmány), d. u. 5—6 óráig, két hetenként 3 órán, u. m. hétfőn és csak minden 2-dik csütörtökön. I. terem.

Dr. Kovács Sándor előadja: az egyházjogot (lásd a jogi tanfolyamban).

Thót Ferencz előadja: a rendszeres bölcsészetet és ó-kori bölcsészet történelmét (lásd a bölcsészeti szakban)

II. A bölcsészeti szakban.

Thót Ferencz előadja: a) a rendszeres bölcsészetet (alpbölcsészet és ismerettant) d. e. 8—9 óráig csütörtök, péntek és szombaton. III. terem. b) Az ókori bölcsészet történelmét d. e. 8—9 óráig, hétfőn, kedden és szerdán, III. terem. c) a jogbölcsészetet d. e. 11—12 óráig, hétfőn, III. terem; kedden, csütörtökön és pénteken d. u. 3—4 óráig, IV. terem.

Oszterlamm Ernő előadja: az általános nevelés és tanítástant d. e. 10—11 óráig, hétfőn, kedden és csütörtökön. I. terem.

Dr. Wellentszény Mór előadja: Schopenhauer bölcsészetének fejtegetését, tekintettel az általános bölcsészeti problémákra, d. e. 10—11 óráig, szerdán és szombaton. IV. terem.

Ps. Nagy Sándor előadja: a) I-ső angol tanfolyamot d. u. 2—3 óráig hétfő, csütörtök és pénteken. III. terem. b) II. angol folyamot d. u. 4—5 óráig szerdán és szombaton. I. terem. α) I. francia folyamot d. u. 4—5 óráig, csütörtök és pénteken. I. terem. β) II. francia folyamot d. u. 2—3 óráig szerdán és szombaton. III. terem. γ) III. francia folyamot d. u. 3—4 óráig szerdán és szombaton. I. terem.

Lengyel Zsigmond előadja: a latin irodalmat d. u. 5—6 óráig, kedden és csütörtökön. III. terem.

Lugossy József előadja: a) az ó ind nyelvet d. u. 5—6 óráig kedd és pénteken. I. terem. b) az arab nyelvet d. u. 5—6 óráig. V. terem. c) török irodalmi nyelvet (órája később tüzetik ki).

Dr. Török József előadja: a teremtés történelmét geologiai szempontból d. e. 8—9 óráig, hétfőn és kedden. I. terem.

Dr. Koós Gábor előadja: a vegytant d. u. 5—6 óráig, vegytani teremben.

III. A jog- és államtudományi karnál.

Kőrösi Sándor ez évben akad. igazgatótanár előadja: a) a büntető jogot és bűnvádi eljárást d. e. 9—10 óráig, szombat kivételével naponként. I. terem. b) az osztrák polgári magánjogot d. e. 9—10 óráig szombaton; d. u. 3—4 óráig pedig hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken. IV. terem.

Buzás Pál előadja: a) a nemzetgazdaságtant d. e. 10—11 óráig naponként és d. u. 3—4 óráig, hétfőn. b) pénzügytant d. u. 3—4 óráig, kedd, csütörtök és péntek. III. terem.

Kallós Lajos előadja: a) a magyar polgári jogot d. e. 9—10 óráig naponként. III. terem. b) a törvénykezési eljárást peres és peren kívüli ügyekben d. u. 4—5 óráig, hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken. III. terem. c) a jogképződés okainak vizsgálatát (Aetiologia juris) (special collegium = részlettanulmány) d. u. 3—4 óráig hétfőn. III. terem.

Kassay Sámuel előadja: a) a bevezetést a jog- és államtudományokba d. e. 8—9 óráig, csütörtökön, pénteken és szombaton. VI. terem. b) az európai statisztikát d. e. 10—11 óráig, kedden, szerdán. VI. terem. c) az államszámviteltant d. u. 2—3 óráig, hétfő, kedd, csütörtök és pénteken. VI. terem. d) a hűbériséget (special collegium) d. e. 10—11 óráig hétfőn. VI. terem.

Dr. Kovács Sándor előadja: a) a római jog történetét és institutióit d. e. 9—10 óráig naponként. VI. terem. b) az

egyházjogot d. u. 4—5 óráig, hétfő, kedd, csütörtök és pénteken. IV. terem.

Liszka Nándor előadja: a) az alkotmányi és kormányzati politikát d. e. 8—9 óráig, hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. IV. terem. b) a magyar alkotmány és jogtörténetét d. e. 11—12 óráig, kedden, szerdán és szombaton. c) a bányajogot d. e. 11—12 óráig szerdán és szombaton. I. terem.

Dr. Török József előadja: a törvényszéki orvostant d. e. 11—12 óráig szerdán és szombaton, I. terem.

Thótferecz előadja: az ókori bölcsészet történelmét és a jogbölcsészetét (lásd a bölcsészeti tanfolyamban).

Balogh Ferencz előadja: a ker. egyháztörténet két korszakát 3-3 órán, (lásd a hittanfolyamban).

Géresy Kálmán előadja: a diplomatikát (rendkívüli tantárgy) d. u. 2—3 óráig, hétfő, csütörtök és pénteken. I. terem.

Az eredeti leczkerend alapján összeállította

Nagy József, főtanodai szénior.

Rácz Lajos (gyászrajz, necrolog.)

Habár elkésve, hadd foglaljon helyet e Lap hasábjain mult hó 8-án meghalt Rácz Lajos váncsodi lelkész élet- és jellemrajza. Született 1809-ben Debreczenben Rácz János és Nagy Erzsébet szüleitől. Korán árvaságra jutván, második apja Konkoli János kiváló szeretettel taníttatta őt. Majd ennek halálával kénytelen volt tanulását félbeszakasztani, kiment Karczagra kisebb fitanítónak, s az itteni keresményéből önerejüleg tört pályát magának. Subscribált Nagy-Körösön, rektor lett Ér-Mihályfalván, majd lelkész Felső-Ábrányban. h. k. Pályiban és Váncsodon, hol 29 éven keresztül köztiszteletben és szeretetben végzte lelkészi teendőit. — Kétszer házasodott, előbb Kerekes Teréziával, később Bónis Juliánával. A két házasságból született gyermekei: Lajos bojti jegyző, Gusztáv, Mária és Albert.

Jelleme vidám kedély volt, párosulva komoly vallásossággal, ezért míg a vallásos lelkészt, még a más vallásfelekezetűek is tisztelték; vidám kedélye, társalgási modora kedvelté tették őt minden körben.

Mult év nov. 1-re, mint az akkor jubiléumoknak pályatársuk, örömmel készült Debreczenbe, de néhány nappal azelőtt meglepte őt egy kínos betegség, melylyel 8 hóig küzdött a hit egész erejével.

Temetése aug. 9-én volt. 10 lelkész, sok tanító, és nagy számmal egykori hívei közül fizették le irányában a közrészvét adóját, tisztelői közül számosan jelentek meg más vallásfelekezetűek is, s koporsóját, virágfüzérrel s könyeikkel ékesítették.

Szónokolt felette Ember Pál mezőkeresztesi lelkész, alapigéül vevén I. Kor. II. 4. 5. verseit: „az én beszédem és prédikálásom nem volt emberi bölcseségnek hitető beszédében, hanem inkább a lelki erőnek megmutatásában, hogy a ti hitetek ne állana emberi bölcseségből, hanem isteni erőből.“ A hitben erős lelkész tanítását, s hatását a gyülekezetre — szemben a hitingatókkal — figyelmet végig lekötve vázolta. A sirnál Nagy Sándor segédlelkész mondott érzékeny búcsúbeszédet.

A vagyon nélkül maradt özvegy — mint rendesen a lelkésznek — setét bánatával, be fog vonulni nem soká azon hajlékba, melyet boldogult Csapó Lajosné, hagyományozott az özvegy lelkésznek számára, hogy a zaklatott élet hullámain, legyen egy csendes révpart, hol magukat kipihenhessék.

Béke fedezze a sirban nyugovót, áldott legyen emléke a kegyes nőnek, ki hagyományával az élet terheinek egy nagy részét levette az özvegy lelkésznek vállairól!

Furta, szept. 5. 1877.

Ember Károly, lelkész.

K Ü L Ö N F É L E K.

— Debreczeni kollégium. Az új tanév szept. 9-én d. e. 9 órakor a főtanodai imateremben tartott istentisztelettel nyílt meg az iskolai hatóságok s tanulók jelenlétében. Az előadások 10-én kezdettek meg. Első éves hithallgató eddigelé 33, első éves joghallgató 41. Aláírók (új tanulók) összes száma 75, tavaly ilyenkor 64 volt.

— Tanár beigtatás. A debreczeni ref. főtanodai gimnázium két új tanára szept. 9-én a megnyitó istentisztelet után, az imateremben tartott ünnepélyen igttattak be hivatalaikba a szokott formálítások mellett, mindkét tanár beszélt az ódáról, Gergely Károly Horátius I. könyv III. ódáját fejtegette, Elek Lajos pedig a magyar ódát tekintettel Berzsenyi műveire.

Balogh Ferencz. felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

MOST JELENT MEG
Petrik Géza kiadásában **Budapesten**

VI. ker. Kecskeméti utca 2. sz.

NÉPSZERŰ HALOTTI BESZÉDEK

Irta **F á b i á n D á n i e l**

sz.-csehi ref. lelkész.

Első kötet ára **1 frt. 40 kr.**

Postán bérmentve küldve, ha az összeg előre beküldetik, **1 frt. 45 kr.**

Kaphatók még szerzőnek következő művei:

Népszerű egyházi beszédek

Egy egész évre. Ára 3 frt.

Bérmentes küldéssel, ha az összeg előre beküldetik:

3 frt 15 kr.

Innapi, közönséges vasárnapi és

ALKALMI IMÁK

egyházi használatra.

Ára füzve **1 frt. Kötve 1 frt 50 kr.**

Bérmentes küldéssel, ha az összeg előre beküldetik,
1 frt 10 kr., illetőleg 1 frt 60 kr.

Budapest, 1877. szept. 7.

3—1

Petrik Géza.